

EINDELOOS

Komt dat zien!

Levende photographiën in de Kalverstraat

Coen Schuurmans Stekhoven - 'Deze levende photos zijn een bezoek overwaard!', schreef de *Leeuwarder Courant* in een dolenthousiaste bui op 16 maart 1896. Deze krant was zeker niet als enige zo overdonderd. Ook de *Amsterdammer*, *De Standaard* en de *Kleine Courant* werden in vervoering gebracht door deze nieuwste ontwikkeling op 'photographisch' gebied. Niet eerder was zoiets in Nederland vertoond!

Voor een pand in de Kalverstraat waar een vreemd apparaat, de zogenaamde Cinematograaf, de wonderbaarlijke 'levende photographiën' fabriceerde, stonden dan ook lange rijen. Iedereen wilde dit nieuwe wonder der techniek met eigen ogen hebben gezien. De oorzaak van al deze ophef? Het betrof de eerste filmvoorstelling in Nederland.

De Belgische journalist Camille Cerf was verantwoordelijk voor deze vertoning. Hij had een winkelpand aan de Amsterdamse Kalverstraat 220 ge-

huurd om daar de nieuwste vinding van de gebroeders Lumière te vertonen. De eerste voorstelling vond plaats op 12 maart van dat jaar en was een groot succes. Het programma, dat om tien uur 's ochtends begon, bestond uit een half uur aan filmmateriaal dat gedurende de rest van de dag werd herhaald. In dat halve uur werden acht korte films vertoond waaronder *Arrivée d'un train à La Ciotat*, *Sortie d'usine* en het komische *L'arroseur arrosé* dat ook wel wordt gezien als de eerste komedie.

Het eerstgenoemde filmpje van de gebroeders Lumière schijnt, zo luidt althans een populair verhaal, voor grote opschudding te hebben gezorgd bij de eerste vertoning. Het filmpje gaat over een trein die aankomt op het station. Vanuit de verte doemt de trein op en rijdt met hoge snelheid recht op de camera af. Bij de eerste vertoning in Frankrijk in januari 1896 schrok het publiek zo erg van de frontaal naderende, levensechte trein dat diverse

toeschouwers in paniek naar de achterkant van de zaal renden.

Of het verhaal echt waar is valt te betwijfelen. Volgens een artikel van Hellmuth von Karasek in *Der Spiegel* uit 1994 was er in elk geval sprake van paniek. Deze korte film zou volgens hem dan ook een blijvende indruk hebben achtergelaten.

Ook de toeschouwers in het zaaltje aan de Kalverstraat vonden de voorstelling zeer indrukwekkend. De nieuwe cinematograaf en de films die dit apparaat projecteerde waren dan ook een bijzonder staaltje moderne techniek. De kranten hadden daarom grote interesse voor de werking van het apparaat. *De Standaard* wijdde zelfs een heel artikel aan de werking van dit toestel. Het apparaat was een camera en filmprojector in één en was de opvolger van de kinetoscoop.

Lees verder op de volgende pagina.

Dit veel primitievere apparaat stelde slechts een toeschouwer tegelijkertijd in staat om een kleine animatie te zien. De Cinematograaf projecteerde de voorstelling echter op een filmdoek zodat de voorstellingen door een veel groter publiek konden worden bekeken.

De filmrollen van de Cinematograaf waren 24 meter lang en bevatten ongeveer twaalfhonderd afbeeldingen ofwel 'foto's'. De celluloidfilm wordt afgespeeld door de rol voort te trekken met behulp van haakjes die ingrepen op de daarvoor bedoelde gaatjes in de film. Deze techniek was niet helemaal perfect en kende vele kinderziektes. *De Standaard* meldde: "De cinematograaf heeft hare gebreken. Bij veelvuldig gebruik van het celluloid-film slijten de gaatjes, waarin de tandjes grepen, ten gevolge waarvan de bewegingen der geprojecteerde beelden iets komisch-beverigs verkrijgen."

Ook bleek de film al snel last te krijgen van slijtageverschijnselen. Het beverige effect dat de film hierdoor vertoonde, was te verhelpen door de film sneller af te spelen. Dit had echter ook nadelen: "Wat eigenlijk in een volle minuut moest worden vertoond, neemt hier slechts 50 seconden in beslag, d. w. z. men laat — om het beven te verminderen — de rol film sneller aflopen dan het behoort. Het gevolg

is, dat te Lyon de trams bijzonder vlug schijnen te rijden; dat de spelende kinderen in vlugheid van beweging zeer vóórljik genoemd kunnen worden; dat de vechtersbazen verbazend vlug met armen en benen werken; dat de brandwachts in versnelden pas marcheeren; dat de spoorwegreizigers zeldzaam vlug uit- en instappen, en dat de zee, waarin de kinderen baden, in ongewoon koortsachtigen haast hare golven strandwaarts stuwt."

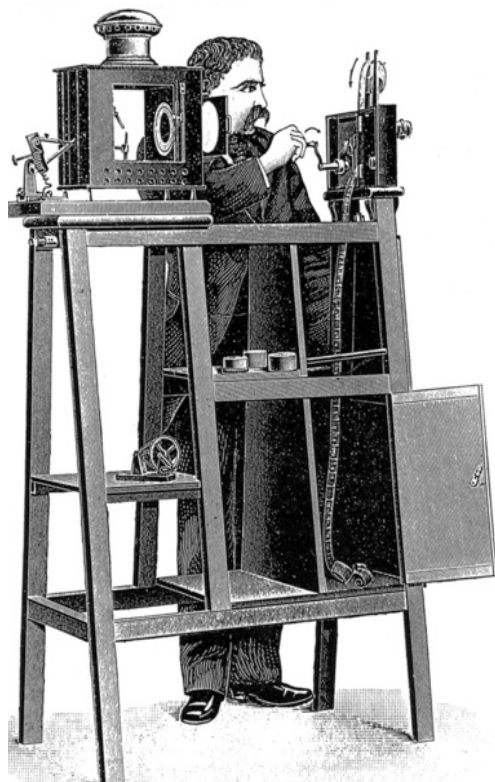
Ook bleek dat de films bijzonder breekbaar waren. Op het moment dat de filmrol brak, tijdens de projectie van *Arrivée d'un train*, was toevallig de journalist van het katholieke dagblad *De Tijd* aanwezig. Hij beschreef het incident als volgt:

"Weliswaar waren de bezoekers op een dezer avond getuigen van een extra-nummer: „een spoorwegongeluk", wijl door een defect in de machine het spoor plotseling in tweeën brak, doch weldra had de directie gezorgd, een tweede serie photographieën in haar bezit te hebben, ten einde het spoorwegverkeer te herstellen." (*De Standaard*, 19-03-1896)

"De cinematograaf heeft hare gebreken"

Ondanks deze onvolmaaktheden bleef de Cinematograaf een zeer populaire attractie. Vooral dagjesmensen en ouders met kinderen bezochten de voorstellingen graag, soms zelfs meerdere keren. De voorstellingen bleven tot in mei in Amsterdam plaatsvinden. Daarna vertrok het hele circus naar Scheveningen waar gedurende de maand juni het nieuwe fenomeen te bewonderen was.

Als je de oproepen in kranten leest zou je het bijna zelf hebben willen zien. *De Standaard* besloot: "Hun, die zich-zelf en hun kinderen een onschuldig genot willen verschaffen, zij nogmaals aanbevelen, van deze werkelijk aardige gelegenheid daartoe gebruik te maken." Het is inderdaad hoogst interessant. Gaat dat zien!

Le cinématographe Lumière: projection.

EINDELOOS

HOOFDREDACTIONEEL

Februari. Vroeger betekende dat jezelf weer naar college slepen na zes weken vrij, met de goede voornemens van alle stof bijhouden en bijlezen nog relatief vers in het geheugen. Dit jaar leek het wel alsof de blokken moeiteloos in elkaar overvloeiden. Na Kerst was het de beurt aan blok drie, afgesloten met een fijne tentamenweek eind januari – de stille slachtoffers van 8-8-4, de januarijarigen, kunnen hierover meepraten – en daarna konden we door naar het tweede semester zonder zelfs maar een adempauze.

Eindeloos brengt daarom deze maand onvervalst escapisme met de gecombineerde thema's Film en Amsterdam 2013. Januari en februari is traditioneel het award-season waarin heel Hollywood zichzelf prijzen uitreikt voor de beste/ontroerendste/minst of juist meest provocatieve creatieve prestatie van het afgelopen jaar. Met een filmquiz, twee recensies en een liefdesbetuiging aan James Bond waant ook *Eindeloos* zich even een ster van het witte doek.

Dit jaar staat echter ook in het teken van Amsterdam, dat in 2013 driedubbel feest viert. Het Rijksmuseum gaat – na een voorproefje tijdens de Nacht van de Geschiedenis – nu officieel open, de grachten zijn maar liefst 400 jaar oud en na Carré in 2012 bestaat nu ook het Concertgebouw 125 jaar. In een ode aan onze geliefde stad buigt Chofiet zich over de Amsterdamse grachten en stelt Hugo een gids samen van alle activiteiten in het kader van Amsterdam 2013. In het stuk van Coen over de eerste filmvertoning in Nederland, die in Amsterdam plaatsvond, komen beide thema's mooi samen.

Daarnaast kan het niemand zijn ontgaan dat vanaf 28 januari al vaststond dat 2013 een historisch jaar gaat worden. Met de abdicatie van (nu nog) koningin Beatrix en de inhuldiging van koning Willem-Alexander op 30 april komt er een einde aan een tijdperk. Is dat geen reden voor een themanummer, hoor ik u vragen. Dat is het zeker. Maar niet nu. *De Eindeloos* Oranjespecial zal uitkomen in april, in de aanloop naar de voorlopig laatste Koninginnedag – totdat Amalia op haar beurt het koningschap aanvaardt.

Het wordt weer een mooi jaar.

Juliëtte van den Hil

Aan de Amsterdamse grachten

De grachtengordel als filmdecor

Chofiet Roemersma - De Amsterdamse grachten bestaan in 2013 vierhonderd jaar en uiteraard is dat reden genoeg om even bij hun schoonheid stil te staan. Ze staan natuurlijk niet voor niets op de UNESCO-werelderfgoedlijst! Geen wonder dat veel toeristen het Venetië van het Noorden komen bewonderen en fotograferen. Niet alleen komt er veel internationaal en lokaal toerisme op af, ook filmmakers hebben door de jaren heen gretig gebruik gemaakt van onze grachten.

In 1988 speelde Dick Maas' *Amsterdamned* af in de grachten van Amsterdam. Voor diegenen die nog nooit van de kaskraker hebben gehoord: in deze Nederlandse thriller- en horrorfilm gaat Huub Stapel op zoek naar een psychopathische moordenaar die op onverwachte momenten willekeurige slachtoffers maakt in de Amsterdamse grachtengordel. Maas speelt wel een beetje vals: zo is de beroemde speedbootachtervolging deels in Amsterdam en deels in Utrecht gefilmd. Hierdoor vaart Stapel dus eigenlijk van Amsterdam naar Utrecht en weer terug binnen enkele seconden.

Niet alleen Nederlandse thrillers speelden zich af in of rondom de grachten; ook de jeugdfilm *Ciske de Rat* uit 1984 gebruikte de grachten als decor. Deze boekverfilming was trouwens niet de enige die gebruik maakte van de grachtengordel, want dit gaat ook op voor Jan Wolkers' *Turks Fruit*, Harry Mulisch' *De ontdekking van de Hemel* of Gerard Reve's *De Avonden*. Dit is slechts een kleine selectie om aan te geven hoe populair het is om Amsterdam als decor te gebruiken.

Niet alleen Nederlandse filmmakers hebben de Amsterdamse grachten ontdekt als prachtige achtergrond, ook Hollywood komt hier graag. Zo werden de grachten in 1971 gebruikt voor niemand minder dan 's werelds bekendste geheim agent James Bond. De film *Diamonds are forever*, met Sean Connery als 007, toont plekken als de welbekende Magere Brug en de Reguliersgracht, alwaar Bond kort op visite gaat.

Ook de tienerfilm *Eurotrip* laat wat van de Amsterdamse grachten zien, zij het dat de makers van deze film wel een heel flauw, stereotiep beeld hebben van Amsterdam... Hoe dan ook staat deze tienerfilm wel garant voor wat goede lachbuien, al is het alleen maar om de Amerikaanse ideeën over Europa op de korrel te nemen. *Ocean's Twelve* tenslotte is wellicht wel de meest bekende, zo niet de meest recente Hollywoodproductie die onder meer in de Negen Straatjes scènes op-

nam. Zodoende konden opgewonden tienermeisjes in 2004 George Clooney en Brad Pitt in hoogsteigen persoon spotten op het Koningsplein en aan de Heiligeweg.

Zoveel belangstelling voor een paar grachten is toch eigenlijk best bijzonder. Immers, het is niet alsof het de enige grachten in Nederland zijn. Toch kijk ik ook nog mijn ogen uit als ik langs een gracht loop en er valt een mooi zonnetje op het water. Al vierhonderd jaar komen mensen van heinde en verre om van dat typisch Amsterdamse beeld te genieten en hopelijk mag dat nog eens vierhonderd jaar zo blijven. In ieder geval kan men overal ter wereld blijven genieten van de Amsterdamse grachtengordel – of in ieder geval van de filmversie ervan.

CREA is hét cultureel studentencentrum van UvA en HvA.
CREA organiseert cursussen en heeft een wekelijks programma van lezingen, voorstellingen, debatten, concerten en films.

Een greep uit het februari-programma:

vr 15 | 15.00 uur | debat en brainstorm
Als ik later groot ben
Wat word je met een academische studie 'als je later groot bent'? Tijdens het ASVA-debat kun je hierover in gesprek met o.a. Louise Gunning-Schepers (voorzitter CVB UvA/HvA).
CREA Theater | Studenten/ AUV pas gratis, overigen € 5,- | Reserveren niet mogelijk

wo 20 | 20.00 uur | film en Q&A
Soldier on the Roof
The multiple award-winning IDFA documentary *Soldier on the Roof* (2012) shows the absurd reality of the West Bank city of Hebron, a holy place for Muslims, Christians and Jews. In cooperation with (FFIPP)
CREA Theater | Entrance free | No reservations

Meer info: www.crea.uva.nl

Foto: Free van Dam

Advertentie

Juliëtte van den Hil – Hallo, ik ben Juliëtte en ik ben fan van James Bond. Het zou het begin kunnen zijn van een Anonieme Bondfan-samenkomst, want op de misogynistische geweldslievende patriottistische anachronistische macho-held en de films waarin hij zijn opwachting maakt, wordt nogal eens neergekeken. Wees gerust, ik zal hier niet betogen dat Bond de beste filmheld ter wereld is - als je dat niet inziet, kan ik je toch niet helpen. Wel wil ik een pleidooi houden voor een herwaardering van de films in het kader van historisch onderzoek. Voor wie bereid is zich onder te dompelen in de wondere wereld van 007, ligt namelijk een schat aan informatie klaar.

De James Bond-reeks heeft namelijk een aantal interessante karakteristieken die de serie geschikt maakt voor een cultureel-historische analyse. Zo is het de langstlopende filmserie aller tijden: drieëntwintig officiële films die samen vijftig jaar overspannen. De hoogtijdagen van de Koude Oorlog, de val van de Muur, de opkomst van het terrorisme, de internetgeneratie: Bond

was erbij en de camera bleef rollen. Elk decennium heeft zijn eigen Bond: de jaren '60 hadden Connery (de mazelaars) en Lazenby, de seventies Roger Moore, de jaren '80 moesten het doen met Timothy Dalton, Pierce Brosnan kroop in de jaren '90 in het pak van Bond en nu is er Daniel Craig, die door velen zelfs ondanks zijn blonde haar als een van de beste Bonds aller tijden wordt gezien.

De boeken van Ian Fleming waarop de films veelal worden gebaseerd, stammen echter uit de jaren '50 en '60 van de vorige eeuw en daar wordt het pas echt leuk. Waar een traditionele boekverfilming zoveel mogelijk van het boek overneemt - de personages en de plot uiteraard, maar ook de setting en het tijdperk - zijn de Bond-films nadrukkelijk een zelfstandig fenomeen die zich afspelen in het heden. Dat heeft zich bij enkele films geuit in opvallende veranderingen van de plot, waarmee de films een mooie weerspiegeling zijn van de geopolitieke situatie op dat moment.

Een mooi voorbeeld daarvan is *Goldfinger* uit 1964, de film die als de blauwdruk voor alle Bond-films erna

wordt beschouwd. Het boek uit 1954 voert Auric Goldfinger op als een megalomane slechterik die de hele goudvoorraad van Fort Knox wil stelen. Goldfinger wordt daarbij gesteund door SMERSH, een spionage-organisatie gemodelleerd naar de bestaande Russische organisatie SMERSH, hoewel de beschrijving ervan door Fleming eerder aan de KGB doet denken. In de film die tien jaar later uitkomt, zijn een aantal elementen veranderd. Zo wil Goldfinger de goudvoorraad niet langer stelen, maar door middel van een nucleair wapen radioactief en daarmee onbruikbaar maken. Dit wordt wel gezien als een manier om een onduidelijkheid uit het boek te verhelpen (voor het stelen van zo'n grote hoeveelheid goud is namelijk een dag of twaalf nodig), maar speelt daarnaast ook in op de reële angst voor kernwapens die na de Cubacrisis van begin jaren '60 heel actueel was.

Nog opvallender is het feit dat Goldfinger in de film niet langer wordt gesteund door SMERSH, maar door het communistische China. Dit maakte nog steeds gebruik van de tegenstelling tussen Oost en West, maar voerde in

“The name is Bond James Bond”

de geest van de détente niet langer de Sovjet-Unie als vijand op. Door de verbijdering tussen China en de Sovjet-Unie in de jaren '50 en '60, kon China beter als tegenstander voor Bond dienen.

Eenzelfde aanpassing is te zien in de adaptie van *Live and let die* (1973) waarvan het boek eveneens in 1954 werd uitgebracht. De slechterik van dienst, Mr Big, is in het boek ook actief voor SMERSH en wil met het geld van zijn snode plannen communistische programma's opzetten in de Verenigde Staten. In de film is deze Sovjet-context volledig verdwenen: Mr. Big is nu een voor eigen belang opererende dictator van een fictief eilandje in de Caribische zee.

In *You Only Live Twice* uit 1967 wordt het oude adagium 'life follows fiction' omgekeerd. De film laat de plot uit het boek vrijwel volledig zitten en geeft Bond een tegenstander die probeert een nucleaire oorlog tussen Amerika en de Sovjet-Unie uit te lokken, door aanvallen te plegen op zowel Amerikaanse als Russische doelwitten. Bond slaagt er op het nippertje in om escalatie te voorkomen, waarmee de situatie enigszins doet denken aan de Cuba-crisis. Door de films en hun bronmateriaal met elkaar te vergelijken, zouden

historici dus in kaart kunnen brengen hoe de veranderende politieke situatie zijn weerslag vond in de cultuur; zelfs in blockbusters als James Bond.

Ook voor historici met een interesse in gender vormt James Bond een

“Ook voor historici met een interesse in gender vormt James Bond een prachtige testcase”

prachtige testcase. Neem de Bondgirl. In de vroege films was haar rol voornamelijk mooi zijn, haar belachelijke naam met elegantie dragen, gillen en op het juiste moment gered worden door onze held. Hier was wel enige variatie in – zo waren sommige Bondgirls grotere mutsen dan andere – maar hoe ze het in hemelsnaam hadden gered voor Bond op het toneel verscheen, bleef altijd een groot raadsel.

De latere films gaven de Bondgirl daarentegen steeds meer te doen. *Moonraker* gaf Bond een vrouwelijke

astronaut als medestander. Natalya Simonova uit *Goldeneye* (1995) is een Russische programmeur die cruciaal is bij het vernietigen van een dodelijke satelliet en die zelf de helikopter bestuurt waarmee ze Bond en zichzelf in veiligheid brengt. *Tomorrow Never Dies* (1997) Wai Lin is een uitstekende Chinese spion die Bond zelfs het leven redt. Het feit dat de serie al zo lang loopt en te maken heeft met hele nadrukkelijke topoi waaraan de regisseur zich toch moet conformeren – zoals de obligate relatie tussen Bond en de Bondgirl, hoewel daar wel steeds vaker van wordt afgeweken – kan mooi laten zien hoe veranderende maatschappelijke waarden zich ook binnen die grenzen manifesteren.

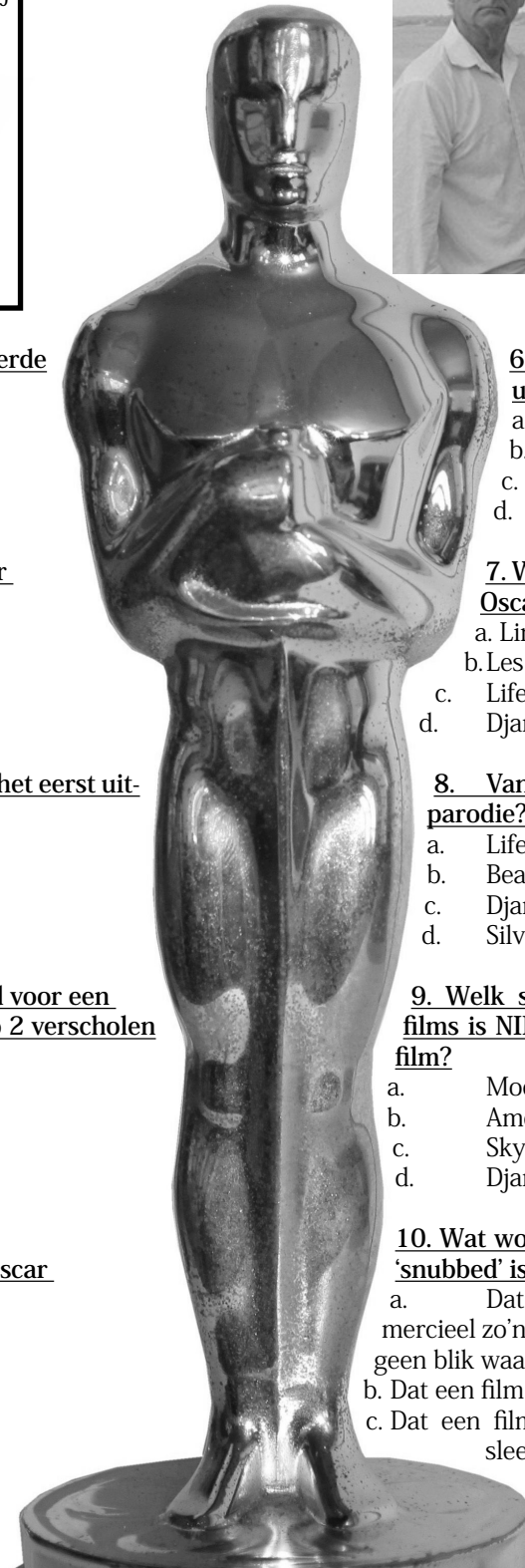
Het is maar een voorbeeld van de verschillende invalshoeken die een onderzoek naar James Bond zou kunnen hebben. Voor zo'n legendarisch personage is de filmwereld niet genoeg. Het wordt tijd dat ook de academische wereld kennismaakt met Bond. James Bond.

De Bondgirls Honey Rider (Dr. No), Holly Goodhead (Moonraker) en Wai Lin (Tomorrow Never Dies).

Nathalie Maciesza - Licht uit, spot aan. Op 24 februari worden wederom de Oscars uitgereikt. Een lijstje met de nominaties is natuurlijk veel te CNN. Een pagina met voorspellingen van welke jurken de actrices zullen dragen is natuurlijk veel te *Glamour*. Wat is dan typisch *Eindeloo*s, vraag je? Een oude, vertrouwde quiz! Ben jij een beetje op de hoogte van wat er nu speelt (pun intended) in Hollywood? Kan jij met je ogen dicht de hedendaagse filmsterren herkennen? Stuur dan snel een brief naar RTL4, want jij bent de nieuwe Derek Ogilvie. Maar dat terzijde. Waar het nu om gaat: Beantwoord jij minstens 8 van de 10 volgende vragen goed? Dan mag jij jezelf met trots een ware filmkenner anno 2013 noemen. 📧

De antwoorden vindt u op pagina 18.

1. De cast van welke Oscar-genomineerde film zie je op foto 1?

- a. Amour
- b. Zero Dark Thirty
- c. Moonrise Kingdom
- d. Midnight Police

2. Welke film is niet genomineerd voor welke Oscar dan ook?

- a. Intouchables
- b. A Royal Affair
- c. Les Misérables
- d. Django Unchained

3. In welk jaar werden de Oscars voor het eerst uitgereikt?

- a. 1918
- b. 1929
- c. 1934
- d. 1946

4. Welke Hollywoodster (genomineerd voor een Oscar voor Beste Acteur) zie je op foto 2 verscholen achter ons creatieve hoogtepunt?

- a. Bradley Cooper
- b. Hugh Jackman
- c. Daniel Day-Lewis
- d. Denzel Washington

5. Welke actrice heeft nog nooit een Oscar gewonnen?

- a. Marilyn Monroe
- b. Julianne Moore
- c. Catherine Deneuve
- d. Michelle Pfeiffer

6. Hoeveel Oscars worden er elk jaar uitgereikt?

- a. 10
- b. 12
- c. 20
- d. 24

7. Welke film is genomineerd voor de meeste Oscars dit jaar?

- a. Lincoln
- b. Les Misérables
- c. Life of Pi
- d. Django Unchained

8. Van welke filmposter is afbeelding 3 een parodie?

- a. Life of Pi
- b. Beasts of The Southern Wild
- c. Django Unchained
- d. Silver Linings Playbook

9. Welk scenario van deze Oscar genomineerde films is NIET geschreven door de regisseur van de film?

- a. Moonrise Kingdom
- b. Amour
- c. Skyfall
- d. Django Unchained

10. Wat wordt er bedoeld als men zegt dat een film 'snubbed' is op de Oscars?

- a. Dat een film genomineerd is omdat het commercieel zo'n groot succes was, terwijl filmkenners hem geen blik waardig gunnen.
- b. Dat een film genomineerd is voor alle 24 categorieën.
- c. Dat een film de Oscar voor elke nominatie binnensleept.
- d. Dat een film, waarvan verwacht werd dat deze genomineerd zou worden, geen nominatie heeft gekregen.

Anachronismen

Lauren Heida - Elke historicus of oplettende kijker heeft wel eens historische fouten in films weten te ontdekken. Niemand zal zich storen aan het enorm historisch incorrecte plot van *Inglorious Basterds*, waarbij Hitler, Goebbels en ontelbare andere nazi's in een theater worden afgeknald. Maar bij andere films, waarbij ook de verhaallijn fictief is, maar die zich verder wel als historisch correct voordoen, zijn deze anachronismen des te opvallender. Vaak zijn deze foutjes alleen maar grappig, maar laten we eerlijk zijn: het staat ook wel een beetje amateuristisch.

Mel Gibson in zijn historisch niet correcte kilt.

Neem bijvoorbeeld *Braveheart*: elke stoere strijder in de film vecht in het rond in de kenmerkende Schotse kilt. Toch een beetje jammer dat dit kledingstuk pas vierhonderd jaar na de gebeurtenissen in de film werd uitgevonden. Nu is dit wel een feitje voor de echte Schotland-kenners, maar het zal de meeste mensen opgefallen zijn dat het bouwen van piramides met behulp van mammoeten in *10,000 BC* toch een beetje onwaarschijnlijk is. Natuurlijk is deze film complete fictie en heeft het niet de pretentie van een waargebeurd verhaal, de maker hadden er in ieder geval bij stil kunnen staan dat deze piramides pas 7500 jaar later gebouwd werden.

Om dit soort fouten te voorkomen wordt er bij historische films vaak gebruik gemaakt van historische adviseurs - al vraag ik me af of ze bij het maken van *10,000 BC* zich iets van een adviseur zouden hebben aangetrokken. Deze mensen werken nauw samen met de regisseur maar ook met de decor- en kledingontwerpers. De adviseurs controleren het script op onjuistheden door onderzoek te doen aan de hand van wetenschappelijke literatuur. Ook schilderijen en foto's worden gebruikt om letterlijk een beeld te krijgen van hoe iets er vroeger uitzag. De adviseurs hebben vrijwel geen zeggenschap

Dit soort dingen zien we voornamelijk in Hollywood-films, waarbij alles er spectaculair uit moet zien. Zo hebben meerdere historici meegewerkt aan de productie van *Troy*, maar toch barst de film van onjuistheden. Dit heeft meer te maken met de keuzes van de regisseur en producenten dan met de historische adviseurs.

Hoewel niet zoveel bekend is over het werk van historisch adviseurs bij bekende films - vaak staan ze niet of helemaal onderaan bij de aftiteling - zijn er speciale historische adviesbureaus die

ingehuurd kunnen worden voor films, tv-series, documentaires en theaterstukken met specialisten op elke periode in de geschiedenis. Dus: mocht je als aanstormend historicus nog geen idee hebben over je toekomstige loopbaan: een carrière als historisch adviseur behoort ook tot de mogelijkheden! Zit je liever thuis op de bank? Hou het spannend terwijl je op maandagavond naar een vage SBS 6 film kijkt en ga ook op zoek naar historische onjuistheden! ☞

over incorrecte verhaallijnen of plotten, maar zijn er met name om materiële zaken, taalgebruik of gewoonten van de desbetreffende periode te controleren.

Toch heeft de historische adviseur geen doorslaggevende rol op de set. De historische correctheid is van belang, maar het verhaal en de beelden zijn nog veel belangrijker. Zo zien we in *Nova Zembla* Jacob van Heemskerck (Victor Reinier) aan een groot stuurwiel op zijn schip, een kogge, staan. Helaas had dat scheepstype geen stuurwiel, maar wat is nu een kapitein zonder peinzende blik over het water terwijl hij achter een gigantisch stuurwiel staat? Op zo'n moment is historische correctheid minder belangrijk.

Deze films sloegen de plank mis

- *Django Unchained* (2012): in de film wordt het woord 'motherfucker' vier keer gebruikt, dit woord is echter pas rond de Eerste Wereldoorlog ontstaan.
- *Gladiator* (2000): deze film hangt aan elkaar van historische fouten, om een voorbeeld te noemen: Keizer Commodus werd niet als gladiator gedood op het slagveld, maar in bad gewurgd door een huurmoordenaar.
- *Doctor Zhivago* (1965): Aan het begin van de film zegt Komarovskij Kropotkin Street te willen vermijden. Kropotkin was een revolutionaire anarchist, in de tsarentijd zou er nooit een straat naar hem vernoemd worden; voor de revolutie heette deze straat nog Prechistenka.

Nederland-

Hannah van der Bles - 2013 zal in het teken staan van een bijzondere samenwerking tussen Nederland en Rusland. Tijdens dit Nederland-Ruslandjaar is er in beide landen een druk programma samengesteld van toneelstukken, lezingen, concerten en tentoonstellingen. Behalve de culturele en maatschappelijke focus wordt ook veel aandacht besteed aan economische betrekkingen. Het doel van het jaar is om de eeuwenoude betrekkingen tussen de twee landen te versterken en ook op politiek-maatschappelijk gebied met elkaar de dialoog aan te gaan. Een mooi concept, zou je zeggen. Maar hoe hebben deze Russisch-Nederlandse betrekkingen in de geschiedenis vorm gekregen?

Hoewel de handel die zich in de vijftiende eeuw tussen de Nederlanden en Rusland ontwikkelde belangrijk was voor de Russisch-Nederlandse relatie, werd misschien wel een van de belangrijkste contacten gelegd in de tijd van de Russische tsaar Peter de Grote. Deze verlichte heerser zag het als zijn taak het land te moderniseren. Zo maakte hij enkele studiereizen door Europa. De jonge florerende Republiek was voor de tsaar bij uitstek een plek om nieuwe kennis op te doen. In Am-

sterdam liep hij 'stage' op een scheepswerf van de VOC en maakte hij zich vele nieuwe vaardigheden eigen die hij overbracht naar zijn land.

Het meest tekenend voor Peters verwondering over de moderne Republiek, bleek echter zijn plan voor de nieuwe hoofdstad Sint-Petersburg. Het straten- en grachtenplan werd van Amsterdam overgenomen en de stad, gelegen op meerdere eilanden, werd voorzien van meer dan vijfhonderd bruggen.

**“Gewend aan de tsaristische
pracht en praal kreeg
Anna in Nederland een
ware cultuurshock”**

Een andere episode uit de geschiedenis van de Russisch-Nederlandse relatie, is het huwelijk tussen de Nederlandse koning Willem II en de Russische tsarendochter Anna Paulowna. Gewend aan de tsaristische pracht en praal kreeg Anna in Nederland een ware cultuurshock. De afstand tussen volk en koning bleek veel kleiner dan

in haar thuisland en van een echt koninklijk 'glamourleven' was hier geen sprake. Daarom vertoefde zij het liefst in het wat deftigere paleis in Brussel, wat echter onmogelijk werd tijdens de Belgische Revolutie.

Van 1840 tot 1849 was Anna koningin der Nederlanden en probeerde ze de Russische allure over te brengen op het Nederlandse hof. Dit resulteerde in grote schulden van het echtpaar, dat te lang op grote voet geleefd had. Anna wist dit na de dood van Willem II snel

op te lossen door haar broer tsaar Nicolaas I ervan te overtuigen schilderijen - in het bezit van het Huis van Oranje - op te kopen. Dit is één van de redenen dat er zoveel Nederlandse meesterwerken in de Russische Hermitage zijn beland.

Terug naar het Nederland-Ruslandjaar. In de verklaring die premier Mark Rutte en de voormalig Russische president Dmitri Medvedev in 2012 tekenden, is te lezen dat “wederzijdse waardering en respect hierbij in de afgelopen decennia gaandeweg gegroeid zijn.” Op de website wordt alleen gerept over de goede en diepgewortelde betrekkingen tussen de twee landen.

Ruslandjaar

Daar valt echter heel wat op af te dingen. Schendingen van de mensenrechten zijn in Rusland namelijk nog aan de orde van de dag. Behalve de wettelijke inperkingen van persvrijheid, vrijheid van meningsuiting en ongeautoriseerde demonstraties, zijn er ook concrete voorbeelden te noemen.

Zo veroorzaakte Rusland over de hele wereld grote ophef, toen het de vrouwen van Pussy Riot - een Russisch, feministisch punkrock-collectief - opsloot in een strafkamp onder slechte omstandigheden. De vrouwen hadden een protestlied tegen Poetin gezongen tijdens een kerkdienst.

Daarnaast wierp de dood van de Russische activist Aleksandr Dolmatov in januari een schaduw over het begin van het Nederland-Ruslandjaar. Hij ontvluchtte Rusland nadat hij meerdere malen was opgepakt en boetes kreeg opgelegd voor zijn participatie aan demonstraties en zijn kritische artikelen.

Zijn asielaanvraag in Nederland werd afgewezen omdat werd bevonden dat er geen duidelijke aanwijzing was dat zijn verblijf in Rusland voor hem gevaar zou opleveren. Een maand later werd Domatov dood aangetroffen in zijn cel in een Rotterdams detentiecentrum.

Hoewel dit een smet werpt op de feestelijkheden, zijn er wel degelijk activiteiten gepland. Voor de (kunst)historicus in Amsterdam zijn de volgende tentoonstellingen de moeite waard. In FOAM is tot 3 april de tentoonstelling *Primrose - Russian Colour Photography* te zien. Verschillende soorten kleurenfotografie in Rusland van 1850 tot eind twintigste eeuw komen aan bod. Ook opent de Hermitage op 9 maart een tentoonstelling over tsaar Peter de Grote, waar met schilderijen en voorwerpen zijn leven belicht zal worden.

Wij zijn *Skript*, aangenaam!

In *Skript Historisch Tijdschrift* verschijnen artikelen op basis van scripties en werkstukken, en daarnaast ook interviews met bekende en minder bekende (internationale) historici en recensies van de nieuwste boeken. De redactie van *Skript* ligt volledig in handen van geschiedenisstudenten van de UVA en ver. *Skript* is toegankelijk geschreven, maar schuwt de diepgang niet: hét blad dus voor de geschiedenisstudent wier historische interesse ook buiten de collegebanken reikt!

Ons voorjaarsnummer is bijvoorbeeld gewijd aan de *Skripteprijs*, een prijs die wij uitloven aan de beste historische bachelorscriptie van het land. Door *Skript* te lezen blijf je dus op de hoogte van de huidige interessegebieden aan de universiteit en de wetenschappelijke merites van haar studenten. *Skript* is daarom ook altijd op zoek naar nieuwe kopij en enthousiaste redacteurs.

Interesse in een abonnement? Voor nieuwe abonnee's geldt nu een eenmalige korting: in plaats van 19,50 euro betaal je slechts 15 euro voor een jaarabonnement. Omgerekend is dat maandelijks slechts één biertje minder op de Kleioborrel!

Meer info op WWW.SKRIPT-HT.NL

Skript
HISTORISCH
TIJDSCHRIFT

Advertentie

Sporen in de stad

Linda van Exter-Wright - Misschien heb je de flyers die verleden jaar op vijf hoog in het PCH hingen wel gezien: 'Schrijf je in voor het vak 'Middeleeuws Amsterdam in context'! Als je daarna je schouders hebt opgehaald en voor 'kantklossen op academisch niveau' hebt gekozen (6 EC, met bijzondere aandacht voor

door graaf Willem III verleende gunstige biertol zorgde, in combinatie met een aantal andere factoren, voor een snelle economische groei, die uiteindelijk culmineerde in de internationale reputatie van Amsterdam als handelsstad. Een college over middeleeuwse Hollandse handelshoeren door Jasper Groen, die op dit moment de archieven

grimsinsignes' juist heel erg gevarieerd, grappig en inspirerend kan zijn.

Fysieke ervaringen waren er ook. Na een college in het stadsarchief door de Amsterdamse stadsarcheoloog Jerzy Gawronski werden niet-bibberende studenten in staat gesteld om vondsten als een achthonderd jaar oud schenkannetje zelf aan te raken (NIET laten vallen!) en nog nooit

terugkerende patronen in de kantkloswereld), dan heb je behoorlijk wat gemist. Het innovatieve en interdisciplinaire keuzevak, dat in een zes- en twaalfpunts variant werd aangeboden, bood namelijk een aantal onvergetelijke ervaringen.

Niet alleen werd door de enthousiaste, jonge kunsthistorica's Jitske Jasperse en Annika Rulkens een mooi overzicht geboden van de ontstaansgeschiedenis van Amsterdam, ook werd in vrijwel elke werkgroepbijeenkomst een gastcollege gegeven door een gerespecteerde specialist en/of hoogleraar op dit gebied.

Zo leerden de studenten van Kees Verkerk dat Amsterdam niet gebouwd is op palen, maar op bier. De in 1323

doorspit op zoek naar middeleeuwse rechtbankverslagen over prostitutie en daarbij tot spannende nieuwe inzichten komt –zo bleek een groot gedeelte van de hoererij gecontroleerd te worden door de schoutsknechten- sloot daar mooi op aan.

Context werd vervolgens verzorgd door nauwkeurige bestudering van de eerste Amsterdamse stadskeur onder leiding van Mario Damen, en een college over bloedpelgrimage door kunsthistorica Wendelien van Welie, waarbij de laatste tegelijkertijd ook een gratis cursus 'Variaties in spreektempo: van nul naar duizend woorden per minuut' weggaf. Suzette van 't Hof liet vervolgens zien dat een op het eerste gezicht saai onderwerp als 'pel-

aan het publiek getoonde Noord-Zuidlijn vondsten te bewonderen. Klaas van der Hoek liet vervolgens bijzondere middeleeuwse bijbels zien, terwijl Gerrit Vermeer de studenten enthousiast op sleeptouw nam voor een stadswandeling door het middeleeuwse gedeelte van Amsterdam.

Nadat de zespunters in januari afhaakten, ging een klein groepje in blok 3 verder met het einddoel van dit vak: Een tentoonstelling in de Cromhouthuizen, ook wel bekend als het Bijbels museum op de Herengracht, nummer 366-368. Björn, Hanna, Hanneke, Mirene, Nanne en Sjors hebben daarbij alles op alles gezet om een academisch verantwoorde tentoonstelling neer te zetten, en dat

De lakenloodjestaang komt vermoedelijk uit 1350 en is gevonden onder het Damrak. Het is één van de vroegste voorwerpen waar de drie Andreaskruizen - het wapen van Amsterdam - op voorkomen. Met de tang werd een loden zegel aan laken bevestigd, als een soort van keurmerk. Het lakenlood was niet alleen een kwaliteitswaarborg, maar gaf tevens aan waar de rol stof was gemaakt en uit welk materiaal het laken bestond. Daarnaast vindt *Eindeloos* het nu al het woord van 2013.

is ze bijzonder goed gelukt. In de expositie over middeleeuws Amsterdam wordt nu eens niet telkens gerefereerd aan het uitgekauwde 'Heilige Stede/Mirakelhostie' thema, maar worden voorwerpen getoond die met het dagelijks leven van de Amsterdammers te maken hadden.

Een aantal van deze voorwerpen, die onder andere door Bijzondere Collecties, het Stadsarchief en het West-Fries museum beschikbaar zijn gesteld, zijn

Verder is er een bijzondere verzameling kinderspeelgoed te zien, die door hun aard zowel vertedering als verwondering oproepen. Miniatuurvoorwerpjes voor in een poppenhuis, kootjes, een tol; het middeleeuwse kind komt opeens erg dichtbij. Twee prachtige rammelaars, een van zilver die aan de Nieuwezijdse Kolk is opgegraven, en een van tin, gevonden in een beerput nabij het Waterlooplein, laten daarbij de middeleeuwse klas-

Van het regelen van vitrines en beveiliging, tot het schrijven van projectvoorstellen en het samenstellen van een stadswandeling voor het grote publiek; van alles komt aan bod.

Wil je ook een kijkje nemen in de Cromhouthuizen/Het Bijbels Museum en daarmee zowel de deelnemende studenten, als het steeds dynamischer wordende museum steunen? De tentoonstelling 'Sporen in de stad' is nog tot 27 februari te zien (dus opschie- ten!), gratis voor

nog nooit eerder tentoongesteld. Deze voorwerpen, zoals een unieke opgegraven lakenloodjestaang met het wapen van Amsterdam, reliëfs, een bootshaak, kookgerei, stempels, pelgrimsinsignes, enzovoorts, krijgen nog extra diepgang en context door de nauwkeurige notering van de vindplaats.

Zo zijn er bijvoorbeeld in de buurt van de Warmoesstraat wel zestig 'klooddolken' gevonden. Deze dolken waren ongeveer tussen 1325 en 1425 in gebruik, en worden zo genoemd dankzij hun gelijkenis met mannelijke genitaliën. Het is leuk om te speculeren waarom die nu precies daar gevonden zijn. Ook is er een prachtige koorbijbel te bewonderen, waarin typisch Amsterdamse versieringen als mannetronies, hondenkoppen en baardmannetjes verstoppt zijn.

senverschillen zien: de ene baby is de andere niet.

Hoewel het nog niet duidelijk is in welke vorm dit vak volgend jaar aangeboden zal worden, weten de docenten te melden dat er in ieder geval weer een tentoonstelling zal komen.

Dit is goed nieuws voor studenten

van de UvA, omdat zij hiermee in staat worden gesteld om naast het schrijven van papers die daarna nooit meer iemand leest, ook eens enige praktische vaardigheden te oefenen.

houders van een museumjaarkaart, en op slechts een paar minuten lopen van zowel het PCH als de OMHP te vinden. Waar wacht je nog op?

Het imposante Lincoln Memorial in Washington DC.

Lincoln Mania

Maurits Thomassen - Het kan de gemiddelde bioscoopbezoeker, of de liefhebber van de Amerikaanse geschiedenis niet zijn ontgaan dat er de laatste jaren nogal wat films verschenen zijn over Abraham Lincoln. Zo kwam in 2010 *The Conspirator* uit, geregisseerd en geproduceerd door Robert Redford, waarin het verhaal draait om Mary Surratt, de enige vrouwelijke samenzweerder die betrokken was bij de aanslag op Lincoln door John Wilkes Booth.

Eind 2012 verscheen het historische drama *Lincoln* in de bioscopen met Daniel Day-Lewis als president Lincoln. Deze film van Steven Spielberg is gebaseerd op historicus Doris Kearns Goodwins biografie *Team of Rivals: The Political Genius of Abraham Lincoln*

“Een geslaagde moordaanslag op een president blijkt later vaak goed voor de reputatie”

uit 2005. De film geeft een goed beeld van de politieke verhoudingen aan het eind van de burgeroorlog en Lincolns pogingen om de slavernij voor eens en voor altijd af te schaffen. Aan het eind van de film vertrekt Lincoln met zijn vrouw naar het Ford's Theatre - en we weten allemaal hoe dat zal aflopen.

Eerder in 2012 kwam er al een film uit met Abraham Lincoln in de hoofdrol met de wat onwaarschijnlijke titel: *Abraham Lincoln: Vampire Hunter*. Het betreft een zogenaamde actie-fantasy-horrorfilm gebaseerd op het boek met dezelfde titel. In dit verhaal jaagt Lincoln, u raadt het al, op vampiers. Achter verschillende historische gebeurtenissen zit in deze film een verborgen verhaal. Ook deze film eindigt trouwens met Lincoln en zijn echtgenote die naar het theater gaan.

Wat nu precies de oorzaak is van deze aandacht voor Lincoln is moeilijk te zeggen, behalve dat de zestiende president van de Verenigde Staten altijd tot de verbeelding heeft gesproken. Dat komt ongetwijfeld door zijn bijzondere leven en zijn daden als president, maar wellicht helaas ook door de aanslag op zijn leven. Hoe dramatisch het voor de persoon zelf ook is, een geslaagde moordaanslag op een president blijkt later vaak goed voor de reputatie.

De belangstelling voor Lincoln kwam pas in de twintigste eeuw goed op gang met uiteindelijk de oprichting van het Lincoln Memorial in Washington. De manier waarop er naar Abraham Lincoln werd gekeken, is overigens niet altijd hetzelfde geweest. Ten tijde van de New Deal van Roosevelt zag men Lincoln als voorbeeld van een voorstander van de gewone burger en de verzorgingsstaat, terwijl hij tijdens de Koude Oorlog het symbool werd van vrijheid en strijd tegen onderdrukking.

We zijn trouwens nog lang niet van Abraham Lincoln af. In 2013 zal nog *The Green Blade Rises* verschijnen over de jonge Lincoln en over hoe hij de man geworden is die later zo belangrijk is geweest voor de Verenigde Staten. Voor wie niet kan wachten tot de volgende Lincoln-vertolking: in februari zal op het National Geographic Channel *Killing Lincoln* te zien zijn. Dit is de verfilming van het boek *Killing Lincoln: The Shocking Assassination That Changed America Forever*, dat werd geschreven door (met Martin Dugard als co-auteur) niemand minder dan, voormalig docent geschiedenis en tegenwoordig televisiepresentator, ons aller Bill O'Reilly van Fox News.

Een kroon op 2013

Hugo van Doornum – Een ruime maand van het Amsterdamse feestjaar 2013 is inmiddels verstreken. Uw *Eindeloos*-reporter heeft nog niet kunnen vaststellen dat er nu opvallend meer toeristen (al dan niet op MacBike) in de stad verblijven, maar dat zal ongetwijfeld snel veranderen: zoals u elders in deze *Eindeloos* kunt lezen, valt er in 2013 genoeg te beleven in de stad. De doelgroep van de marketingcampagne *I AMsterdam*, die alle festiviteiten onder de aandacht moet brengen, is echter overduidelijk buitenlandse toeristen. In januari hingen bijvoorbeeld posters met 'Happy 2013/Celebrate Amsterdam 2013' verspreid door de stad. Een 'gelukkig nieuwjaar' in eigen taal zat er voor de Amsterdammers kennelijk niet in.

Eind januari werd het jubeljaar helemaal compleet toen Beatrix haar abdicatie aankondigde. En godzijdank: de kroning van Willem-Alexander leent zich nu eens niet voor catchy marketingpraat – I ♥ Koning, of zo.

De inhuldiging vindt sinds het prille begin van de Oranje-heerschappij plaats in de Nieuwe Kerk. Aldaar werd, overeenkomstig artikel 30 van de Grondwet, in 1814 koning Willem I ingehuldigd. Let wel: onze Koning wordt niet gekroond maar gehuldigd, wat zoveel wil zeggen dat de Nederlandse kroon op een tafeltje blijft liggen en Willem Alexander het ding niet op zijn hoofd zal krijgen gezet. Van de andere rijksinsignes die bij de ceremonie gebruikt worden, vormt de hermelijnen koningsmantel nog een probleempje voor de gemeente. Onder druk van de Partij voor de Dieren heeft de gemeenteraad namelijk een motie aangenomen waarbij er geen subsidie verstrekt mag worden aan evenementen waarbij bont gebruikt wordt of gepromoot. De kwestie blijft vooralsnog onopgelost.

Subsidie of niet, er zal in elk geval een forse politiemacht bekostigd moeten worden die een ordelijke kroning garandeert, hoewel taferelen zoals in 1980 onwaarschijnlijk lijken. Want wat één groot feest had moeten wor-

den, eindigde de kroning van Beatrix destijds in een ware veldslag tussen politie en demonstranten. Onder de leus 'geen woning, geen kroning' verzamelde zich een groep van voornamelijk krakers rond het Waterlooplein en de Blauwbrug, alwaar zij stuitten op de politiebarricades. Oud-premier Van Agt verklaarde onlangs nog in Nieuwsuur dat hij vanuit de Nieuwe Kerk het rumoer buiten kon horen; vurig hoopte hij dat de politiekordons genoeg weerstand konden bieden en "er niet zomaar een steen door de ruit zou vliegen."

Het volgende grote koninklijke evenement, het huwelijk van Willem-Alexander en Máxima, verliep gelukkig zonder enig probleem, al waren de veiligheidsmaatregelen hierbij – kort na de aanslagen op de Twin Towers – ongekend hoog. Ook bij de aanstaande kroning zal de stedelijke politie, zoals gezegd, weer in de hoogste staat van paraatheid verkeren. Aan Kransnapolsky heeft de gemeente al laten weten dat kamers met uitzicht op de Dam uit veiligheidsoverwegingen op 30 april niet geboekt mogen worden. Desondanks zal het een drukte van jewelste worden die dag en wie meer dan een glimp wil opvangen van de ceremonie zal er vroeg bij moeten zijn. Verwacht zo eind april Occupy-achtige taferelen, waarbij de eerste oranjeklanten zich alvast met tentjes en slaapzakken verzekeren van een plekje op de eerste rij.

Tot slot mogen de Amsterdammers nog hopen op een gebaar van onze nieuwe koning. Naar oud gebruik verleent de nieuwe vorst gratie aan gevangenen of maakt anderszins een welwillend gebaar naar zijn onderdanen. In 1980 bezocht Beatrix de dag na haar inhuldiging bijvoorbeeld alle politiemannen

Het affiche van de kraakbeweging uit 1980.

die tijdens de kroningsrellen verwondingen hadden opgelopen; een collectief gratieverzoek wees zij echter van de hand. Nu de uitgaven van het koningshuis steeds meer onder druk komen te staan en er in de toekomst wellicht ook op de riant huisvesting bespaard moet worden, wil *Eindeloos* hier alvast het idee opperen dat koning Willem-Alexander straks op 1 mei - bij wijze van dank aan Amsterdam - het Paleis op de Dam symbolisch terug-schenkt aan de stad. Een feestelijke kroning én een nieuw stadhuis: dat zou pas echt de kroon zijn op het Amsterdamse feestjaar 2013! ☘

Les Misérables

Lisa Tiggelman - Hoewel ik als kind wel gek was van de *Sound of Music*, heb ik nooit veel met musicals gehad. Toch kon ik mijn nieuwsgierigheid niet bedwingen toen een van de grootste musicals ooit, *Les Misérables*, verfilmd werd. Ik ging op weg naar Tuschinski en gewapend met een extra grote bak popcorn en een zak m&m's liet ik alles maar gewoon over me heen komen. Dik tweeënhalf uur duurde het, en later moest ik zeggen dat ik toch wel erg onder de indruk was. Niet alleen door de film zelf of door de (zang)kwaliteiten van de acteurs, maar ook door het verhaal dat ik niet zo goed kende. De grote verschillen tussen arm en rijk in het negentiende eeuwse Frankrijk spelen een belangrijke rol in de film, maar wat was precies de visie van Victor Hugo op de klassenmaatschappij die in *Les Misérables* naar voren komt?

Victor Hugo, de grote Franse schrijver die ook bekend is van onder andere *De klokkenluider van de Notre Dame*, heeft een interessante achtergrond. Geboren in een familie van royalisten en als zoon van een officier, groeide Hugo op tot een koningsgezinde jongeman. Zoals veel jonge schrijvers werd hij in zijn jonge jaren erg beïnvloed door de Romantiek en hield hij zich ook steeds meer bezig met politiek. Hij werd een voorvechter van het Republicanisme en was veel bezig met de sociale ellende en het onrecht dat hij om zich heen zag. In de jaren '30 van de negentiende eeuw begon hij met het schrijven van een boek, maar het zou nog bijna dertig jaar duren voordat het gepubliceerd werd. Dit boek met de titel, je raadt het al, *Les Misérables*, is een groot commercieel succes geweest sinds de publicatie in 1862.

Hugo heeft altijd veel sympathie gehad voor de armen en dit is ook duidelijk terug te zien in de film. Er wordt veel aandacht besteed aan de erbarmelijke omstandigheden waaronder de armsten van de stad elke dag moesten zien te overleven. Hij streed niet al-

leen tegen sociale ongelijkheid, maar ook tegen de Franse koning en diens oorlogen. Ook dit komt goed terug in de film. De barricades worden op een bijna romantische manier weergegeven en ook de broederschap van de opstandelingen wordt als iets moois geschetst. Hieraan is te zien dat Hugo sympathiseert met deze revolutionairen, iets wat hem in zijn tijd lang niet altijd in dank werd afgenomen.

Opvallend zijn ook de gelijkenissen tussen Hugo en het personage Marius Pontmercy. Ook Marius is een jongen uit een rijke, koningsgezinde familie die op vrij jonge leeftijd breekt met zijn grootvader en ervoor kiest zich bij de revolutionairen te voegen. Pontmercy lijkt daarmee een alter ego van Victor Hugo zelf te zijn.

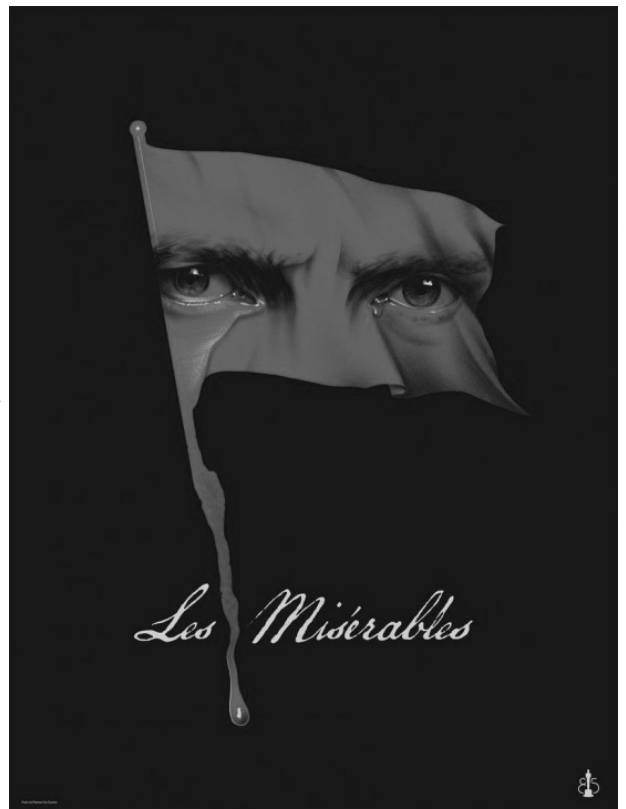
Het verhaal van *Les Misérables* draait zich verder vooral om het gevecht van de personages tegen onderdrukking. Jean Valjean en Fantine laten zien dat sommigen hierin slaagden – en anderen niet. Vooral de economische kant van de onderdrukking wordt belicht en Hugo laat zien hoe deze armoede vaak leidt tot vreselijke situaties.

Het verhaal heeft dus veel kenmerken van het socialisme en vertoont veel gelijkenissen met de leer van Marx. Hugo laat dit meteen in zijn inleiding al blijken: *“the three great problems of this century are the degradation of man in the proletariat, the subjection of women through hunger, the atrophy of the child by darkness”*. Verder kan volgens Marx de bourgeoisie niet bestaan zonder een constant ontwikkeling van de productiemiddelen. In *Les Misérables* reorganiseert Jean Valjean de lokale industrie en bedenkt goedkopere productiemetho-

des, waarmee hij dus in feite ook voor een revolutie zorgt.

Tot slot laat Hugo in zijn optimistische einde een verzoening zien tussen de sociale klassen, met het huwelijk tussen Cosette, de proletarische dochter van een prostituee met een ex-gedetineerde stiefvader, en Marius, de geboren aristocraat die overloopt naar de kant van de revolutionairen. Hij schetst hier dus gelijkheid voor alle mensen, iets waar ook Marx van droomt.

De vergelijking met Karl Marx en de strijd tegen de oneerlijk omstandigheden waaronder de armen moeten leven laten dus zien dat Hugo zich in *Les Misérables* fel tegen de klassenmaatschappij keert. En ik moet eerlijk zeggen, door het enthousiaste strijdlied *“Do you hear the people sing”* dat meerdere keren in de film uit volle borst door de revolutionairen wordt gezongen, zou ik zelf ook bijna op zo'n barricade gaan staan. ☞

De poster voor de Oscarcampagne van *Les Misérables*.

The Master

Nathalie Macieszka - Een opvallende afwezige in het lijstje genomineerden voor 'Beste Film' op de Oscars is Paul Thomas Anderson's *The Master*. Geheel onterecht als je het mij vraagt, want *The Master* is niet alleen een goede film, maar belicht ook op indrukwekkende wijze een heel interessant thema: de oprichting van The Church of Scientology. Anderson toont de beangstigende realiteit van de meest bekende sekte ter wereld, opgericht door science fiction-schrijver L. Ron Hubbard. Hollywoodsterren Joaquin Phoenix en Philip Seymour Hoffman laten door hun goede acteerwerk de duistere kanten van de mensenzien zien en leveren hiermee absoluut een Oscar-waardige prestatie. *The Master* is een film die je vaker zal willen zien, en één keer daarvan in de bioscoop op 70 mm is een must.

Het verhaal van *The Master* draait om de simpele oorlogsveteraan Freddie Quell (Joaquin Phoenix) die terugkeert uit de Tweede Wereldoorlog met een ernstige alcoholverslaving, een post-traumatische stressstoornis en een sluimerende sekszucht. Hij probeert zijn dagelijkse leven weer op de rails te krijgen door aan de slag te gaan als portretfotograaf in een winkelcentrum in Amerika, maar kan door zijn onbeheersbare woede-uitbarstingen zijn baan niet behouden. Hij trekt Amerika door en vindt werk op een katoenplantage. Maar ook van deze zware baan wordt hij ontslagen.

Op dit kritieke moment in zijn leven, waarop hij geen controle meer over zichzelf, zijn woede en zijn alcoholverslaving weet te houden, ontmoet hij Lancaster Dodd (Philip Seymour Hoffman). Dodd is de leider van de nieuwe religieuze organisatie *The Cause*, die in haar kinderschoenen staat en langzamerhand steeds meer volgers begint te vergaren. Dodd lijkt zich op het eerste gezicht te ontfemen over de verwarde Quell, maar later blijkt dat Quell zijn proefpersoon is. Door middel van mentale manipulatie en intensieve training wil Dodd bewijzen dat iedereen onderworpen kan worden aan zijn leer.

The Master is op een aantal fronten anders dan meeste Hollywoodfilms van nu. De film heeft een ouderwetse waas over zich heen die enerzijds authentiek aandoet, anderzijds perfect inspeelt op de "verhipstering" van de media anno nu. Wat verder afwijkt, is het tempo van de film. De scènes zijn verstild, traag zelfs. Lange close-ups van Dodd en Quell zorgen ervoor dat de zorgen, gedachten en innerlijke transformatie van de gezichten van de acteurs te lezen zijn

en voelbaar worden.

Dit is niet enkel aan Andersons regie te danken, maar natuurlijk ook aan de prestaties van Phoenix en Hoffman. Joaquin Phoenix wordt geprezen als method actor. Method acting is een techniek waarbij de acteur zich volledig probeert te vereenzelvigen met zijn rol en de rol daarmee als het ware wordt. Hij heeft zijn bedrevenheid hierin reeds getoond in films als *Gladiator*, *Ladder 49*, *Walk the Line* en nu ook in *The Master*, waarbij hij niet alleen heel overtuigend zijn psychisch getormenteerde personage neerzet, maar ook zijn postuur een metamorfose heeft ondergaan. Philip Seymour Hoffman is op zijn beurt uitstekend getypecast voor de rol van Lancaster Dodd, aangezien hij van nature sterk lijkt op L. Ron Hubbard (de oprichter van The Church of Scientology, op wie het personage Lancaster Dodd is gebaseerd). Hoffman weet niet alleen de ingehouden agressie en de geslepen en sluwe persoonlijkheid van zijn rol over te brengen op het publiek, hij is ook betrokken geweest bij de totstandkoming van de film zelf. Hoffman heeft regisseur Anderson bij het schrijven van het script bijvoorbeeld geadviseerd om de film vanuit het perspectief van Freddie Quell te tonen, in plaats van vanuit dat van Lancaster Dodd.

Wat *The Master* verder uniek maakt is dat de film is gefilmd op 70 mm. Het effect hiervan is dat de film letterlijk groter is en scherper beeld heeft. Bijna alle films worden tegenwoordig digitaal gefilmd en bovendien heeft niet elke filmzaal heeft een scherm waarop dit geprojecteerd kan worden. Het is dan ook echt een aanrader om naar EYE te gaan zolang deze film daar vertoond wordt. Het zal wellicht een van de laatste keren zijn dat je een film op 70 mm-formaat zal kunnen bekijken en *The Master* is niet alleen in dat opzicht een uitstekende keuze.

The Master van Paul Thomas Anderson.

En de winnaar is...

- 1 C** Als je voor optie D hebt gekozen: die film bestaat niet eens. Je kan beter nu meteen stoppen met deze quiz, het is hopeloos.
- 2 A** HOE DAN? Ik ben net zo gechoqueerd als jullie allemaal. Een oude, verlamde rijkard die verzorgd wordt door een donkere, schijnbaar kansloze man uit het getto en een levenslange vriendschap met hem sluit- als je daar daarmee geen Oscar verdient, wat zijn de Oscars dan nog waard?
- 3 B** En nu nooit meer vergeten. Iedereen weet dat woest aantrekkelijke mannen en vrouwen vallen op mensen die ten alle tijden en gelegenheden interessante doch willekeurige trivia uit hun mouw kunnen schudden.
- 4 A** Deze vraag zouden tenminste alle vrouwelijke lezers goed moeten hebben, aangezien Cooper voornamelijk bij die groep bekend is door zijn rollen in chick-flicks als *He's just not that into you*. Juist, hij is diegene die vreemd ging met Scarlett Johansson.
- 5** Dit is een strikvraag. Geen van allen heeft ooit een Oscar gewonnen. Onterecht. Union! Union! (red. Dit was een feministische Norma Rae-grap. Vergeef het Nathalie, ze leest de laatste tijd iets te veel boeken van Amerikaanse vrouwelijke komieken en begint langzamerhand tuinbroeken te dragen en mannen af te zweren).
- 6 D** Opvallend is dat 'Beste Regisseur' op de Oscar-website als negende categorie genoemd wordt. Na kostuum-design. Fucking Amerikanen.
- 7 A.** Steven Spielberg strikes again met 12 Oscar-nominaties. *Les Misérables* heeft er 8, *Life of Pi* 11 en *Django Unchained* heeft slechts 4 nominaties.
- 8 B.** Meer van zulke goede grappen vind je op www.collegehumor.com. You're welcome.
- 9 C** De regisseurs van de films *Moonrise Kingdom* (Wes Anderson), *Amour* (Michael Haneke) en *Django Unchained* (Quentin Tarantino) hebben ook het scenario van de film geschreven. *Skyfall* is geregisseerd door Sam Mendes, het scenario is geschreven door John Logan, Neal Purvis en Robert Wade.
- 10 D** Als je deze goed hebt, mag je je met recht een respectabel film liefhebber noemen. Of gewoon heel vaardig in de Engelse taal. Hoe dan ook, gefeliciteerd!

STUDIEVERENIGING KLEIO
VOOR STUDENTEN IN DE GESCHIEDENIS EN KUNSTGESCHIEDENIS

| BORRELS | REISJES | STUDIEVOORLICHTING | FEEST | KUNST | KORTING STUDIEBOEKEN | FILMS |

Kunstkenner

van de Maand

Petra Brouwer: *Look closer!*

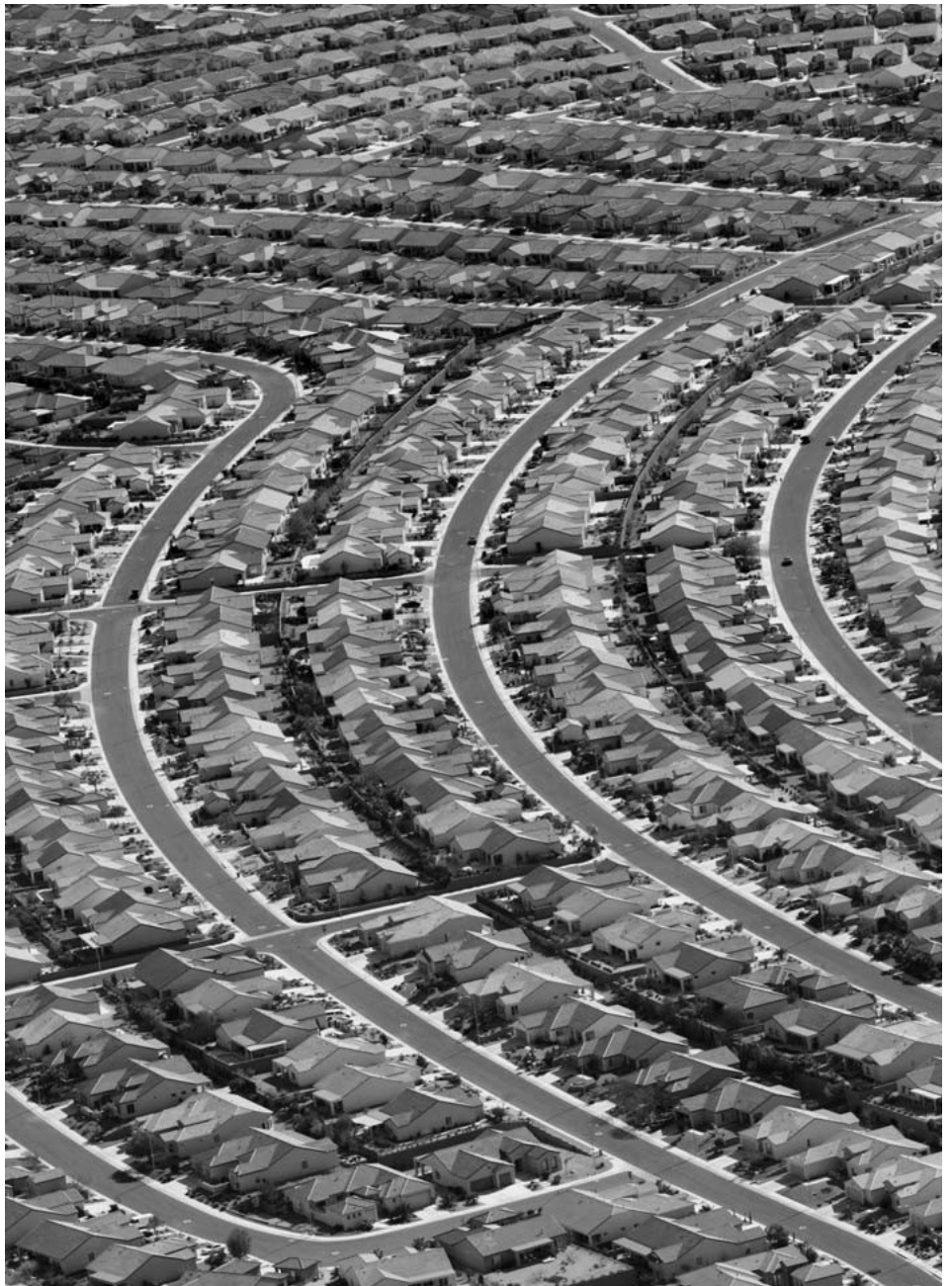
Petra Brouwer - Vanaf het einde van de negentiende eeuw begon de buitenwijk aan een onstuitbare opmars. Het ideaal van een groene, rustige woonomgeving op een niet te grote afstand van de stad werd bereikbaar voor de middenklasse en was niet langer voorbehouden aan de elite. De eerste buitenwijken, zoals Riverside bij Chicago (1868) van Frederick Law Olmsted en Hampstead Garden Suburb bij Londen (1906) van Raymond Unwin, behoren tot de canon van de architectuurgeschiedenis, maar de massale suburbanisatie van na de Tweede Wereldoorlog heeft op weinig enthousiasme kunnen rekenen.

Terwijl in tijdschriften, kranten en commercials de Amerikaanse suburb het symbool werd van de nieuwe welvaart en de realisering van de American Dream, keken professionele planners, architecten en stadsociologen met afschuw naar het succes van massageproduceerde laagbouwwijken. Het ultieme schrikbeeld was Los Angeles, de stad die geen stad was, maar urban sprawl, een amorfe aaneenschakeling van laagbouw.

Niet alleen het gebrek aan architectonische kwaliteit werd veroordeeld in de vakliteratuur, maar ook de levenswijze van de bewoners. In navolging van David Riesman, *The Lonely Crowd* (1950) en William H. Whyte, *The Organization Man* (1956) beschuldigde Lewis Mumford in *The City in History* (1961) de middenklasse van een "*childish view of the world, in which reality*

Dr. Petra Brouwer promoveerde in 2009 aan de Vrije Universiteit op Nederlandse architectuurboeken in de negentiende eeuw. Op dit moment werkt zij als assistent-professor Architecturale geschiedenis aan de UvA. Bovendien is zij voorzitter van de Opleidingscommissie Kunstgeschiedenis.

In samenwerking met Tim Verlaan (Geschiedenis) verzorgt Petra Brouwer (Kunstgeschiedenis) dit semester het vak De stad in de film. Een cultuurgeschiedenis van de cinematografische stad.

De iconische suburbs van Los Angeles.

was sacrificed to the pleasure principle" (p. 563). Het echte leven, zo was de gedachte, speelde zich af in de stad. Daar leerde je omgaan met conflicten, diversiteit en andersdenkenden, meende ook Richard Sennet in *The Uses of Disorder. Personal Identity and City Life* (1970). Het turbulente leven in de stad was weliswaar ingewikkeld, maar beloonde de stadsbewoner met zelfkennis en volwassenheid.

Dezelfde moralistische ondertoon is te vinden in de talloze Amerikaanse speelfilms over suburbia. Waar in sitcoms de wederwaardigheden van de *All-American family* luchtig gebracht worden, richten de meeste films over suburbia zich op de

Van de buitenkant is suburbia altijd perfect in orde. *American Beauty* (Sam Mendes, 1999) begint met een vogelvlucht perspectief van de met bomen omzoomde straten, witte houten huizen met een veranda (een bloempot naast de voordeur), groen getrimd gazon en een royale oprit naar de garage. In de masterbedroom zijn sprei, gordijnen, kussens en pyjama's zorgvuldig op elkaar afgestemd en in de glimmende keukens van suburbia wordt volgens de laatste mode gekookt.

"Look closer", is de bezwerende zin die in de trailer van *American Beauty* telkens herhaald wordt. In dit keurslijf van

"Bewoners van suburbia betalen de prijs voor hun naïeve geloof in de American Dream, die blijkt te bestaan bij gratie van consumentisme, conformisme en hypocrisie"

prijs die bewoners betalen voor hun naïeve geloof in de American Dream, die blijkt te bestaan bij gratie van consumentisme, conformisme en hypocrisie. In een van de eerste klassiekers over suburbia, *Rebel without a cause* (1955) van Nicholas Ray, speelt James Dean de 17-jarige zoon Jim, een problematische 'teenager' (het concept was net uitgevonden) die getergd wordt door het slechte huwelijk van zijn ouders en hun onvermogen hun liefde en gevoelens te uiten. Los Angeles vormde het decor van de film.

gestileerde huiselijkheid speelt iedereen een rol, en is dus niemand zichzelf. Met name de vaders moeten het ontgelden. Voor hun kantoorbaan forenzen ze dagelijks naar de stad, maar ze zijn al zo gedomesticeerd dat ze een volwassen omgang met het stedelijk leven verleerd zijn. Ze schikken zich willoos in hun routineuze werk, of gebruiken de stad om uit de band te springen: worden er dronken en gaan er vreemd.

Steevast moet er een drama gebeuren, waarna de vader in staat is zijn "childish view of the world" op te geven. In *Rebel without a cause* leert Jim zijn vader (die gekleed is in duster) letterlijk voor zichzelf op te komen door hem van zijn stoel te sleuren: "Stand up!". In *American Beauty* bekoopt Lester zijn volwassenwording met de dood, maar niet nadat hij de louterende ervaring heeft gehad van "seeing it all at once". In *Revolutionary Road* (Sam Mendes 2008) verhuist Frank, na de dramatische dood van zijn vrouw, met zijn twee kinderen terug naar de stad. Daar, zo horen we uit de mond van zijn voormalige buurvrouw, is hij een hardwerkende en toegewijde vader geworden. Zo vormen de talloze films over suburbia een paradoxaal genre, dat een ode brengt aan het leven in grote stad. ☞

Aankondiging

Op 5 maart aanstaande
wordt de Jan Willem
Schulte Nordholt prijs voor
het beste eerstejaarsessay
uitgereikt. U bent van harte
uitgenodigd vanaf 20.30u
uur in Café P96.

Het winnende stuk leest u
uiteraard binnenkort in
Eindeloos

EINDELOOS

COLOFON

Hoofdredacteur

Juliëtte van den Hil

Eindredactie

Lauren Heida

Juliëtte van den Hil

Maurits Thomassen

Vormgeving

Hugo van Doornum

Drukwerk

Speed-o-Print, Amsterdam

Eindeloos wordt gedrukt op
120-grams gerecycled papier

Redactie

Violet Annaert

Hannah van der Bles

Hugo van Doornum

Linda van Exter-Wright

Lauren Heida

Nathalie Macieszka

Chofiet Roemersma

Coen Schuurmans Stekhoven

Maurits Thomassen

Lisa Tiggelman

Met speciale bijdrage van

Petra Brouwer

Redactieraad

Dr. Jouke Turpijn

Dr. Willem Melching

Prof. Dr. Wyger Velema

Dr. Wendelien van Welie

Stichting Eindeloos

Eindeloos is een onafhankelijk periodiek van en voor de studierichtingen Geschiedenis en Kunstgeschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam. Het blad wordt uitgegeven door de Stichting Eindeloos en is gelieerd aan studievereniging Kleio.

Eindeloos ligt iedere maand bij de lift op de vijfde verdieping van het P. C. Hoofthuis en in het Kunsthistorisch Instituut. Reacties, ingezonden stukken, liefdesverklaringen en hatemail kunt u sturen naar

eindeloos@kleio-amsterdam.nl

Zie ook

eindeloosweblog.wordpress.com